

[Accueil](#)[Revenir à l'accueil](#)[Collection Mythologiae libri decem, Venise, Segno della Fontana, 1567](#)[Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre VI](#)[Item Mythologia, Venise, 1567 - V, 01 : De Certaminibus Olympicis](#)

Mythologia, Venise, 1567 - V, 01 : De Certaminibus Olympicis

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre V

[Mythologia, Francfort, 1581 - V, 01 : De Certaminibus Olympicis](#) est une version augmentée de ce document

---

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre V

[Mythologie, Paris, 1627 - V, 02 : Des jeux Olympiques](#) est une transformation de ce document

---

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre V

[Mythologie, Lyon, 1612 - V, 01 : Des jeux, tournois ou joustes Olympiques](#) est une transformation de ce document

---

Informations sur la notice

Auteurs de la notice Équipe Mythologia
Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener Digitalisierungszentrum (MDZ).

Présentation du document

Publication Venise, Comin da Trino, 1567
Exemplaire Munich (Allemagne), Münchener Digitalisierungszentrum (MDZ) , Res/4
Ant. 50
Formatin-4
langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Pagination 131r°-132v°

Du monde

Toponymes [Olympie \(sanctuaire\)](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 30/04/2018 Dernière modification le 25/11/2024

NATALIS COMITIS MYTHOLOGIAE,

LIBER QUINTVS.

Cur Olympica, aliaq; certaminum genera fuerint instituta.

10

RAECCLARE sanè antiqui fecisse mihi videntur, Serenissime **CAROLE** Rex, qui, cum humanam vitam viderent multis calamitatibus, miserisq; circumuentam, multisq; incommodis assidue vexatam, per multa ad excitandos animos iacentes propè ac defessos ad hilaritatem excogitarunt, vt à quotidianis curis aliquantulum relaxarentur, quibus tamen & cù voluptate mores informarentur, & exercerentur vires corporis,

20

& ad religionis cultum vnà excitarentur. Nam & comedix, & tragedix, & multa ludorum genera inuenta sunt, quibus non solum ad corrigendos animi mores instruerentur, sed etiam allicerentur homines ad corporis vires exercendas cum quadam voluptate. Ita enim fiebat vt populus qui spectatū conuenerat, eruditus cum voluptate discederet, cum vitæ moderationem nō siue delectatione imbibisset. Atque cum illa fierent animi relaxandi causa, tum in honorem Deorum immortalium multa certamina fuerunt instituta, quibus & ad cultum rerum diuinarum, & ad exercendas vires corporis homines excitarentur. Conueniebat igitur ex vniuersa Græcia ingens ad certamina partim spe victoriæ, partim spectandi desiderio, multitudo: vbi post peracta certamina de rebus ciuitatibus vtilibus, & ad salutē vel gloriam totius Græciæ spectantibus, consultabatur. Et quoniam illa certamina ad religionem antiquorum Deorum pertinebant, me operæ precium facturum existimo, si quibus de causis, & vbi, & quando illa instituta fuerint, & quo pacto agerentur, explicauero. Fuerunt igitur quatuor certaminum genera, Olympia, Pythia, Nemæa, Isthmia, quæ celeberrima fuerunt, de quibus singulatim dicemus: ac primum de Olympicis.

30

De Certaminibus Olympicis,

Cap. I.

40

Fuerunt Olympica certamina, quibus cum voluptate ad immortalium Deorum cultum, & ad exercendas corporis vires homines excitabatur, à Dactylis Idæis vocatis primum instituta, vt fama est. Nam ferunt illos fuisse quinque, qui ab Ida Cretæ monte in Elidem venerunt, vbi vnus eorum natu maximus Hercules nomine, certamen curius per ludum fratribus proposuit: quorum nomina fuerunt illi: Pæoneus, Ida, Iasius, Epimedes; atque victorem Oleastro coronauit; quæ arbor ab ipso Hercule primum fuit eò ex Hyperboreis deportata. Hercules igitur Idæus primus autor

autor

Mythologia.

autor fuit certaminum Olympicorum, & cum quinque fratres fuissent, placuit quinto quoque anno, & quinque certaminum genera diuersis modis celebrari. Quae quoque quinto quoque anno fierent ita testatus est Aristophanes in Pluto;

*Ἰσὺς ἔστιν ὁ δῖος ἄριστος, καὶ τοὺς ἅδ' ἀειρήνῃσι δῖα βῆμα
 ἔργα ἔτελλε γὰρ, ὡς πρῶτος ἀπὸ τῶν θεῶν ἀνεῖλε δαῖτα,
 ἵνα τοὺς Ἴλλοιαι ἐπαρταὶ ἀπὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἑυνοήσῃ,
 ἀειρήνῃσι γὰρ ἀλλήλων πρὸς ἑαυτοὺς, ἑταίρους
 κατὰ τὰ φάσιν, ἔστιν χρῆσθ' ἄλλοι ἄλλοι, ὅππῃ ἐπαύσῃ.*

10

Jupiter sanè pauper est: quod te palam profectò docebo.
 Nam si diues sit, quo pacto faciens is certamina Olympi
 Illic, quò Græcos omnes quinto quoque anno coegit,
 Per præconem nuntiaret athletas victores, ubi coronasset
 Oleastri corona? nam magis auro decuit, si diues is esset.

Fuerunt qui victis Titanibus Iouem ipsum hæc certamina instituisse putarent; in quibus Apollo Mercurium cursu superauerit, cum Mars uicisset pugillatu: cuius rei indicium faciunt Pythicos tibiarum modos, qui salientibus quinquertionibus accinnebantur, quod carmen consecratum fuit Apollini, ut memoriz prodidit Paus. in prioribus Eliacis. Fuerunt variis temporibus varij modi in certaminibus Olympicis seruati: nam præter homines, pueri etiam, & pulli equorum, & foeminae, & varia vehiculorum genera in hos ludos admissa fuerunt; & iudices in singula certaminum genera delecti, pro quorum arbitrio præmia darentur victoribus. Postea verò institutum fuit ut grauioris armaturæ cursus pedum admitteretur, quòd cum ad rem bellicam non inutilem fore existimabant, in quo certamine primus victor declaratus est Demaratus Heræensis. Quod enim armati currebant, facile licet ex Epinicijs cognoscere. Alii singulos ex Idæijs Dactylis singulos ludos instituisse putarunt, qui quòd quinque essent, a digitorum numero sunt vocati. Erant autem ista quinque ludorum genera; cursus, palastra, discus, saltus, ars pugilum, de quibus ita meminit in eo Epigrammate Simonides;

30

*Ἰσθμια, καὶ ἀσπὴν, ἀποφῆν' ἰ φιλῶντι ἱερα.
 ἄλμα, πῶδων ἴσην, ἰσχυρῶν, πάλην.
 Ἰσθμια deuicit Diophon & Pythia; disco,
 Et saltu, & pugnis, & leuitate pedum,
 Atque palastra.*

In his præmia victoribus coronæ proponebantur, atque ingens honor illis habitus est, ut testatur Xenophanes Colophonius in his carminibus, quæ olim latina fecimus;

40

Quòd si quis leuitate pedum certamina tēteret,
 Pentathlum si quis est ubi sylua Iouis,
 Hic propè Pisæas vndas ubi surgit Olympus,
 Seu grauis ars pugilum, siue palastra iuuat:
 Seu graue bellum quod dicunt pancration illi,
 Ciuibus ad summum mox venerandus erit.
 Huic dabitur sedes inter certamina prima.
 Impensa hinc illi publica victus erit.
 Ex vrbe accipiet mox munera plurima, opesq;
 Atq; hæc vel celeri consequeretur equo.

Scriptum

Scriptum reliquit Ifacius Herculem Alcmenæ filium , at non Idzum Dactylum , Olympia instituisse in honorem Iouis , vt videtur in his attestari Pindarus in Olympicis in Epinicio Theronis Agrigentini ;

ἦτοι πῖσα μὲν Δῖος
ὀλυμπιάδα δ' ἵστα-
σε ἠρακλῆος
ἀκρόβια πολέμου

Nam Pisa Ianè Iouis
Olympiadem statu-
it Hercules
Prælua bellii .

Ferunt enim Herculem post debellatum Augeam Elidis Regem , qui Solis & Iphiboræ filius dicebatur, quoniã sibi promissam mercedem ob fimi bouum purgationem non accepisset, ex Elidis populationibus & præda certamen Ioui instituisse Olympio, atque illud Olympicum nominasse. Agebatur il- 10
lud certamen quinto quoque anno, vt dictum est, vel vt melius dicam, quin-
quagesimo quoque mense, & eo mense, qui Parthenius fuit vocatus, aut
Ἀρθένης, vt ait Pindari enarrator. Id vbi Hercules instituisset dicitur om-
nes volentes ad palæstram prouocasse, quò cum nemo prodire auderet, fama
est Iouem in palæstritam conuersum cum Hercule fuisse colluctatum, cum
vero pugna diu anceps fuisset, Iupiter, qui esset, se ostendit, atque ita id cer-
tamen Ioui gratum fuisse creditum est. Incipiebant Olympia die lunæ
decimoquinto transacto peractis ante solennibus, vt mos erat, sacrificiis,
atque per dies quinque agebantur: cum ante id tempus per dies triginta 20
exercerentur Athletæ. Scribit Strabo libro octauo Olympia certamina post
Troiana tempora incepisse, cuius rei illud facit argumentum, quòd nullam
de Olympicis mentionem fecit Home. cum meminere tantum de nonnul-
lis certaminibus funebribus. Agebantur igitur hi ludi in regione Eliensium
non procul a Pisa ciuitate, & Alphæo flumine, vt testatur Virgil. in tertio
libro Georg. in his ;

Sin armenta magis studium, vitulosq; tueri ;
Aut Alphæa rotis prælabi flumina Pise.

Erat proposita victoribus corona ex Oleastro, (nam multa coronatû gene-
ra fuerunt in diuersis temporibus & locis: neq; omnes ex eadem arbore co-
ronabantur: cum alii gramineis, alii salignis, alii oleagineis, alii laureis 30
vel myrteis, vel querneis coronis, vel apio, vel palma coronarentur.) vt pa-
tuit è superioribus carminibus Aristophanis, & Plutarchus in Catone Vti-
censi meminuit. Nam Faonius factus ædilis, vt is ait, spectaculum in Thea-
tro edidit, ac certantibus non ex auro coronas proposuit, sed quemadmodû
in Olympicis fieri solet, ex oleastro. Herodotus in Vrania Xerxem Persa-
rum Regem Græciam inuasisse scripsit, quo tempore agebantur Olympia,
qui cum Aræadas nonnullos percunctatus esset, quæ præmia proposita essent
victoribus, illique coronam ex oleastro respondissent miratus est magno-
pere. Ita se habent Herodoti verba ; ἡ δὲ γὰρ πρὸ αἰῶνος ἡ δὲ ἱστορῶν ἀπὸ τῶν ταῦτα
ἀλλήλων ἱστορῶν ἀλλοτρίων ἀγῶνων, καὶ διαφόρων ἀγῶνων γυμνασίων καὶ ἵππων. ἡ δὲ ἱστορία
δὲ, ὅτι τὸ ἀλλοτρίων ἀγῶνων ἀγῶνων, πρὸ τῶν ἀγῶνων ταῦτα. ἡ δὲ ἱστορία
ταῦτα ἵππων. Vnus præ ceteris illos interrogauit de his: qui responderunt
quòd agerent & spectarent gymnica & equestria certamina. Tum rursus
quaesuit is, quòd præmium illis esset propositum, de quo contenderent: qui
responderunt coronam oleaginam, quæ dabatur. Tum dicunt Tigranem Ar-
tabani filium silētium continere non potuisse, quin tanquam timidus, ac pa-
rum strenuus miles diceret, papæ Mardoni in quorum hominum regionem
nos

nos adduxisti; qui non pro diuitiis, sed pro gloria decertant. Nam præter superiora ludorum genera mox additi sunt equites armati, qui cursu certarent, vt ait Pind. in Psamide Camerinzo, & multa alia à primis differentia. Enimvero non è quouis oleastro tamen coronæ victoribus dabantur antiquitus, sed è vocata Callistephano, vt his verbis testatur enarrator Aristophanis de Aristorelis sententia; *ἐν τῷ παλαιῷ Ἰστρίῳ ἰαίῳ, καλεῖται δὲ καλλιστέφανος. ταῦτα δὲ ἔρωσθαι καὶ ἄλλα τὰς λιπαρὰς ἰαίῳ σίφουσι. ἀριστοὶ τῆς περὶ τούτου ἀπαρτὴ μύρου, οἱ τῆς σφαιροῦ συμμίτρου. ἀπὸ ταύτης λαβὼν ἄρα καλεῖται ἰφύταυσι ἐλιμπιάδην, ἀφ' ἧς ἡ σφαιρὸς ἐπιε ἀλλοτῶς δίδεται. Ἰστὶ δὲ ἄνευ σφίρι τῶν ἰαίαντων περὶ τοῦ Καλλίου. ἢ τῷ περὶ τῆς ἀπὸ τῆς σφαιροῦ συμμίτρου. πύρρον δὲ, καὶ ζῆλον μύρον τῷ θύοντι ἀπὸ τῆς Ἰστῆ. ἀπὸ ταύτης ἔφηρον λαβόντες ἡ λῆξι τῶν ἀλλοτῶν ἐν ἐλιμπιάδην τῆς σφαιροῦ.*

10

Oliua quædam est in Panstethio, quæ vocatur Callistephanus, cuius folia è contrario se habent ipsa natura, atque folia cæterarum oliuarum. Demittio ramos tanquam myrtus conficiendis coronis accommodatos. Ex hac cepit Hercules, atque in Olympicis plantauit, è qua dantur coronæ Athletis. Est verò ipsa circa Hilissum fluium sexaginta stadiis distans ab ipso flumine, atque circumseptæ est. Proposita est magna pœna siquis illam attigerit, è qua capientes Elei Athletis coronas in Olympicis proponebant. Hanc & ab Hercule fuisse ita portatam, & ea coronari in Olympicis Athletas consueuisse, ita significauit Pindarus in Epinicio Thetoni Agrigentini;

20

*ἄϊτωλὸς αἰὲρ ἠέλλης
ἀμφὶ κόμας βάλει γλαυκὸν
κόχρησιν κόσμου ἰαίῳ τὰ πύθια
Ἰστὶ δὲ ἀπὸ σφαιροῦ παραπύθια
ἀμφὶ τρυφῆ δαί
μύρον τῶν ἐλιμπιάδων καλλίστην ἐίλιαν.*

Aetolus vir altè
Circa comas ponat vi-
rens ornamentum oliuæ, quam olim
Istri ab umbrosis fontibus tulit
Amphitryoniades.

30

Monimentum in Olympicis pulcherrimum certaminum:

Atque de Olympicis certaminibus hæc breuiter dicta sint, nunc de Pythiis dicatur.

De Pythiis Cap. II.

Verunt & Pythia multis annis ante Isthmia instituta, post Olympia tamen, & ea in honorem Apollinis agebantur, cæptaque sunt eo tempore, quo Apollo latronè in Delphis sagittis cõfixit, qui postea insepultus ibi cõtabit, quem tamen draconem quidam esse crediderunt, vt dictum est. Alii instituta dixerunt, quia cum artem vaticinandi sit à Pane doctus, qui scitè Arcadibus leges dedit, mox ad vaticinium venit, vbi Nox, deinde Themis responsa dabat, Pythone præside tunc tripodis propheticæ cõso ipse vaticiniorum locum occupauerit. Cum cœpti essent igitur celebrari ludii Pythici, antiquissimum omnium fuit certamen, vt hymni in Apollinem canerentur. Deinde altera Pythiade instituerunt Amphictyones cantum ad citharam & ad tibiam octaua post quadragesimam Olympiade. Postea verò

40

indicta